

4

DIY-KIT VOOR POLITISERENDE ACTIES

Marte Ingels, Shinya Xuan, Tina De Gendt, Bart
Van Bouchaute, Reyhan Görgöz en Peter Cristiaensen

GEEN KIND OP STRAAT

Dat in Vlaanderen al vele jaren een **wooncrisis** heerst, is een open deur intrappen. Omdat er te weinig sociale woningen zijn (en dus veel te lange wachtlijsten), zijn mensen met een laag inkomen aangewezen op het laagste segment van de private huurmarkt. Daar is de concurrentie enorm, zijn de huurprijzen hoog en is de woonkwaliteit laag. Dakloosheid is voor een aantal gezinnen een triest gevolg van dit maatschappelijke probleem.

Ook in 2017 was dit al zo in Gent. Op een bepaald moment verloren een aantal gezinnen hun woning. Noodgedwongen overnachtten ze in het stadspark, om niet meer los te raken uit een vicieuze cirkel van dakloosheid, sofasurfen, tijdelijke huisvesting, nachtopvang en weer dakloosheid. Half augustus 2017 sloegen een aantal jeugdwerkers alarm in het Forum Jeugdwerkerswerk. Daar, rond de tafel met een aantal andere organisaties en met stedelijke diensten zoals de Jeugddienst, kwam men snel tot de conclusie dat er iets moest gebeuren.

Een van de betrokken organisaties was **Jong Gent in Actie (JGIA)**, een werking voor 14- tot 26-jarigen die deel uitmaakt van de Beweging van Mensen met Laag Inkomen en Kinderen. Zij bieden jongeren een plek waar leuke activiteiten

plaatsvinden, maar waar jeugdwerkers ook een luisterend oor bieden. Op hun beurt engageren jongeren zich om ervaringen van armoede en uitsluiting te delen en er samen wat mee te doen.

“ Wonen was al enkele jaren ons centraal thema. We hadden dus al wel wat inzicht opgebouwd in de problematiek. Maar als je dan samen een activiteit doet en je hoort jongeren zeggen dat ze de voorbije nacht weer op zoek moesten naar een slaapplek en dat het uiteindelijk een bankje in het park werd, dan weet je het wel. Hiermee moesten we wel naar buiten komen. Gelukkig zaten er in ons overleg een aantal mensen die kaas gegeten hadden van actievoeren. Zo is alles vrij snel van onderuit gegroeid. Onze jongeren zagen het meteen zitten om op die kar te springen. Sommigen gingen zelfs geregeld mee naar de overlegvergaderingen en koppelden dan terug naar onze groep.

THISKA, TRAJECTBEGELEIDER JGIA

Er ontstond een dynamiek en andere partners sloten zich aan, zoals de Huurdersbond, armoede-organisaties, sociaal-artistisch werk, een vakbond en een grote welzijnsorganisatie. Op minder dan twee maanden tijd ging het van een interne bespreking naar een **publieke actie** met heel wat **media-aandacht**. Concreet bestond de actie uit een protestmars met een afsluiter onder de stadshal in Gent. De actievoerders gingen er in gesprek met voorbijgangers, maar ook met beleidsmakers. “We zien dit als een wake-up call”, antwoordde de Gentse schepen voor Wonen, die een korte toespraak gaf. “Bedankt om ons deze spiegel voor te houden”, zei de OCMW-voorzitter.

Jong Gent in Actie kreeg binnen dit proces een centrale rol, in elke fase van het proces. Door mee te vergaderen en te brainstormen en door hun creativiteit te tonen waren de jongeren **mede-eigenaar** van de actie. Hun woonervaringen werden in het persbericht verwerkt. Kinderen liepen vooraan, met zelf geschilderde slogans en spandoeken. Jongeren bouwden een ‘favela’ onder de stadshal en speelden muziek. Daaruit ontstond een sambaband die sindsdien al op heel wat acties voor de sfeer heeft gezorgd.

Uiteindelijk leidde dit alles tot een grotere betrokkenheid van grote welzijnsorganisaties en tot de oprichting van een Taskforce Wonen op Gents niveau. Bovendien groeide de wooncrisis uit tot het dominante **campagnethema tijdens de lokale verkiezingen** van 2018. In het nieuwe Gentse bestuursakkoord werd negentig miljoen euro opzijgezet voor een betere aanpak.

“Achteraf bekeken hadden we toch het gevoel dat we iets betekend hebben. Die Taskforce Wonen is er gekomen, oef toch iets. Er zijn na de verkiezingen budgetten gekomen voor de nieuwe

schepen van Wonen. Vandaag of morgen ga ik een brief schrijven naar haar om te zien dat ze onze doelgroep daar zeker in meeneemt. Want ik zie als trajectbegeleider zoveel dingen, en dat frustriert mij. Hoe onze jongeren moeten leven, hoe is dat mogelijk?

THISKA, TRAJECTBEGELEIDER JGIA

Maart 2021. Aanleiding voor een nieuwe actie is de eerste, wetenschappelijk uitgevoerde **‘daklozentelling’** in België. Gecoördineerd door de Koning Boudewijnstichting verzamelden onderzoekers van de universiteiten van Leuven en Luik dak- en thuisloosheidscijfers in de steden Luik, Aarlen, Gent en de provincie Limburg. De meest opvallende resultaten: 1) de cijfers liggen hoger dan verwacht (in Gent telden 37 sociale organisaties samen 1873 thuislozen) en 2) daar zijn veel kinderen en jongeren bij (in Gent maar liefst 404).

“Na de bekendmaking van die cijfers was de verontwaardiging groot en is het Gentse netwerk opnieuw in gang geschoten. Met als resultaat een actie onder de stadshal, waarbij we met maquettes de woonproblematiek nog eens in beeld brachten. Als Jong Gent in Actie hebben we deelgenomen, maar veel minder actief dan bij vorige acties. Wij voelen dat onze jongeren het thema beu zijn. Ze hebben daar jarenlang keihard rond gewerkt en zijn er nu op uitgekeken.

ANDREAS, GROEPSWERKER JGIA

www.bmlk.be/jong-gent-in-actie

EEN DAK BOVEN HUN HOOFD IS WAT HEN ECHT BEZIGHOUDT

“ Het moet een jaar of 5 geleden zijn, we vertrokken met Betonne Jeugd op weekend. Een aantal gasten zaten in de nachtopvang, we moesten dus afspraken maken dat ze daar hun bed niet kwijt waren. Tijdens dat weekend is het besef gegroeid: dit is wat een flink deel van onze jongeren echt bezighoudt: een dak boven hun hoofd.

MARCO, JEUGDWERKER BETONNE JEUGD

Sindsdien heeft Betonne Jeugd, een Antwerpse jeugdwerking die ook lid is van het Netwerk tegen Armoede, rond **dak- en thuisloosheid** heel wat expertise opgebouwd.

“ Wanneer de VRT voor een reportage een dakloze jongere zoekt, dan weten ze ons te vinden. Zo zien wij ook onze job: de stem van dakloze jongeren vertolken in onze samenleving. Of beter: hen zelf hun

verhaal laten vertellen. Want de echte expertise zit bij hen.

ROELAND, BETONNE JEUGD

Om de problematiek beter in kaart te brengen, lieten de jeugdwerkers van Betonne Jeugd de jongeren met elkaar en met externe experts in gesprek gaan. Waar zitten de oorzaken? Wat moet er veranderen? Conclusie: het is een **maatschappelijk probleem** met heel veel hoeken en kanten, van problematische thuissituaties tot falende hulpverlening. Sofasurfen is soms een tijdelijke oplossing, maar het netwerk raakt snel uitgeput, het is vaak 'voor wat hoort wat' en wie een tijdje zo leeft zonder referentieadres, verliest langzaam zijn rechten. Maar ook de 'binnenkant' is heel belangrijk: gevoelens van onveiligheid, gebrek aan toekomstperspectief, zelfmoordgedachten en jongeren die tussen oudere daklozen belanden en zich afvragen of ze ooit ook zo zullen worden ...

Betonne Jeugd trekt mee aan de kar van Mind the Gap, een platform van het brede, Antwerpse sociaal werk dat zich laat inspireren door A Way Home, een Canadese beweging die thuisloosheid bij jongvolwassenen wil voorkomen. Dit doen ze door mensen en organisaties samen te brengen, door activiteiten op te zetten die elkaar wederzijds versterken en door gezamenlijke en continue communicatie. Binnen dergelijke platforms wordt ook geschreven aan **aanbevelingen**, die op kabinetten van schepenen of ministers verdedigd worden. Wanneer het kan, zijn het niet de jeugdwer-

kers van Betonne Jeugd, maar de jongeren zelf die hun verhaal doen.

Straatacties bleven beperkt tot het aankleden van een aantal standbeelden als daklozen, tijdens de World Homeless Day van 2020. Maar op een bepaald moment kwam het idee van een **kortfilm** op tafel, op basis van verhalen uit het leven van Betonne Jeugd geplukt. Inmiddels groeide het project uit tot een veel langere film met vier verhaallijnen, door de jongeren zelf geschreven en geacteerd, maar professioneel geregisseerd en ingeblikt. Wanneer de montage klaar is, hoopt heel Betonne Jeugd een breed publiek te doen stilstaan bij het thema.

“ Het thema thuisloosheid leeft, en daar zitten wij toch voor iets tussen. De eerste stap hier in Antwerpen was de opening van het inloophuis Jump, een initiatief van Mind the Gap met steun van de stad. Het is een laagdrempelige ontmoetingsplek waar jongeren met een moeilijke thuissituatie terecht kunnen voor een babbel, advies of doorverwijzing naar verdere hulpverlening. De volgende stap is een deftige nachtopvang voor dakloze jongeren, zodat zij niet meer tussen de volwassen daklozen terechtkomen. Dat moet een plek worden die laagdrempelig is, veiliger en warmer dan de bestaande nachtopvang, op maat van jongeren, met hulpverlening die ter plekke komt.

MARCO, BETONNE JEUGD

“ Is zo’n nachtopvang voor jongeren het einddoel? Natuurlijk niet. Wat wij willen is dat er geen dakloze jongeren meer zijn in Antwerpen. Maar daar zullen we nog wel even mee bezig zijn. Intussen denken we na over meer structurele oplossingen: een huurplafond, housing first projecten of meer preventieprojecten. Zoals informatiecampagnes op school, leerkrachten opleiden om signalen op te vangen, enz... En af en toe dromen we wel eens over alternatieven. Een boerderij buiten de stad om met een aantal jongeren te wonen en werken, een camping, ...

ROELAND, BETONNE JEUGD

De wooncrisis gaat niet bepaald de goede kant uit. Het beleid faalt, armoede- en dakloosheidscijfers schieten omhoog, huur- en verkoopprijzen stijgen en voor velen zal het nog harder worden

als de energieprijzen zo hoog blijven. Ook de discriminatie op de woonmarkt groeit.

“ Het is heel frustrerend als je haast kan voorspellen dat het voor sommige van onze jongeren gaat foutlopen. Hun budget is te klein, vooroordelen over hun gedrag te groot om een kans te maken. Hoe wij er dan de moed in houden om rond dit thema te werken? Omdat wij met vijf jeugdwerkers al lang een goed team vormen. Omdat we met elkaar kunnen pingpongen. En bij Betonne Jeugd zijn jongeren naast dakloos ook jong. Dat is wat ze hier kunnen zijn.”

MARCO, BETONNE JEUGD

www.BETONNEJEUGD.BE

VIJF ESSENTIËLE VRAGEN (EN EEN AANZET TOT ANTWOORDEN)

De voorbeelden van **JGIA** en **Betonne Jeugd** zijn een mooi opstapje om het even te hebben over de manier waarop je een politiserend proces best aanpakt. Tutorials zal je daar op YouTube niet over vinden, dus zetten wij hier een aantal belangrijke stappen op een rijtje, gekoppeld aan een reeks vragen. Met vooraf toch deze disclaimer: in realiteit loopt politiserend werk zelden in vooraf uitgetekende stapjes. Het wordt dus toch een DIY, met veel actie en reactie, improviseren en omgaan met tegenslagen.

VRAAG VOORAF IS ER EEN VERTROUWENSRELATIE?

Voor het opzetten van een politiserende actie samen met jongeren – en voor politiserend werk tout court – is er één voorwaarde. Geen randvoorwaarde maar een grondvoorwaarde. Zonder dat geen politiserend werk. Hier komt ze: er moet een vertrouwensrelatie zijn tussen jongeren en hun professionele begeleiders. Een **veilig klimaat**. Zonder vertrouwen zullen jeugdwerkers weinig signalen opvangen, zonder vertrouwen kan je moeilijk samen met jongeren publieke acties opzetten.

Omdat dit zo belangrijk is, wijden we er een apart hoofdstuk aan: van safe naar brave.

VRAAG 1 IS ER EEN KWESTIE? IS ER SPRAKE VAN COLLECTIEF ONRECHT?

Als jeugdwerker ben je ongetwijfeld al geconfronteerd met jongeren die met hun muizenissen bij jou komen. Vaak persoonlijke voorvallen, maar soms zitten er ook heuse verhalen van achterstelling, miskennis of discriminatie achter. Economische, culturele of politieke onrechtvaardigheden, om nog een laatste keer de terminologie van Fraser te gebruiken. Wat doe je daar dan mee, als jeugdwerker?

Er zijn verschillende opties. Je kan de kwestie laten liggen, of je kan op zoek gaan naar individuele oplossingen voor de verzuchtingen. Maar je kan dus ook doen zoals de jeugdwerkers van **JGIA** en **Betonne Jeugd**. Of zoals de **studenten** aan de Britse universiteit rond discriminatie deden of de **KAJ-jongeren** rond interimwerk: de verhalen verbinden en samen met de jongeren – collectief dus – op zoek gaan naar wat er mee kan gebeuren.

Toen het CAW onlangs aan Betonne Jeugd vroeg hoeveel van hun jongeren thuisloos zijn of risico lopen om het te worden, kwamen ze na een

optelsom op bijna de helft van de huidige groep. Veel collectiever kan het probleem niet zijn.

De keuze die je als jeugdwerker maakt wordt ongetwijfeld beïnvloed door een aantal factoren:

- Hoe kijk je naar je eigen rol als jeugdwerker? Eerder individuele hulpverlener of prioritair groepswerker?
- Welke ruimte heb je? Hoe kijken je collega's en je organisatie hiernaar? Word je hierin gestimuleerd of eerder afgeremd?
- Welke gedachten en gevoelens hebben de bovenhand? Een zeker fatalisme omdat de problemen al zo vaak gesignaleerd zijn? Of de verontwaardiging dat er echt iets moet gedaan worden met die verhalen?

In onze Hete hangijzers komen we op deze vragen terug.

VRAAG 2

WAT HEBBEN WIJ MET DEZE KWESTIE TE MAKEN? WAT IS HET PROBLEEM JUIST?

Als het antwoord op de vorige stap een 'go' is, is het belangrijk om te komen tot een **correcte formulering** van het probleem. Waarover gaat het juist? Wat is de omvang van het probleem? Wat zijn oorzaken en wat zijn gevolgen? Welke oplossingen hebben anderen al voorgesteld en/of uitprobeerde?

En natuurlijk: wat is het belang van deze kwestie voor ons en hoever kan onze betrokkenheid gaan?

Bij die analyse kan je terugvallen op tal van hulpbronnen. Je kan achtergrondartikels of TV-programma's opzoeken en bespreken met de jongeren. Of je kan experts uitnodigen. Bij **Betonne Jeugd** gingen ze in hun 'denktank' het gesprek aan met Koen Hermans, één van de onderzoekers van

de KULeuven die betrokken was bij de dakloosheidstelling van de Koning Boudewijnstichting.

Daarnaast is het zeker interessant om op zoek te gaan naar ervaringen van andere organisaties uit het brede sociaal werk. Net omdat zij dicht bij de leefwereld staan van de mensen waar ze mee werken, hebben ze een bevoorrechte positie om problemen vast te stellen, te benoemen en zichtbaar te maken.

Een interessante denkoefening om de afweging rond betrokkenheid in te schatten zijn de **'zones van invloed'**:

- Wat is onze 'directe invloedssfeer'? Wat kunnen we zelf veranderen, vanuit onze eigen werking en acties?
- Wat is onze 'indirecte invloedssfeer'? Waar kunnen we invloed op uitoefenen door druk te zetten?
- Wat valt 'buiten onze invloedssfeer'? Welke kwestie kunnen we zichtbaar maken, maar zonder dat we ook maar enig idee hebben of onze bijdrage tot concrete verandering kan leiden?

VRAAG 3

GAAN WE PUBLIEK MET DEZE KWESTIE? KIEZEN WE VOOR POLITISERING OF VOOR EEN ANDERE AANPAK?

Zoals we eerder al schreven, zijn er verschillende waardevolle manieren om als jeugdwerker of als jeugdwerkorganisatie een thema aan te kaarten. Je kan de verdediging van jouw jongeren opnemen en zelf naar diensten stappen om iets gedaan te krijgen. Of je kan 'lobbyen' achter de schermen en rechtstreeks naar beleidsmakers stappen. Om zaken te signaleren, hen informatie te bezorgen of hen voorstellen in te fluisteren.

Zijn jullie, jongeren én jeugdwerkers, er klaar voor om een politiserende actie op te zetten, goed wetende dat actie meestal ook reactie met zich meebrengt?

Maar dit noemen wij geen politisering. Omdat het publieke forum niet opgezocht wordt.

Let op, het kan op bepaalde momenten heel zinvol zijn om niet te politiseren.

- Wanneer het niet de keuze is van de jongeren zelf.
- Omdat je al je energie nodig hebt voor individuele noden binnen je groep bijvoorbeeld.
- Of omdat je meer tijd nodig hebt om je verhaal sterk genoeg te maken. Zo hebben de jongeren van de **KAJ** een heel lange periode getuigenissen verzameld vooraleer met hun gebundelde eisen naar buiten te komen.
- Of omdat je wil vermijden met je kop tegen de muur te lopen, wanneer je bij de vorige vraag ontdekte dat er nauwelijks iets binnen je invloedssfeer ligt.

Uiteindelijk moet je natuurlijk wel **de knoop doorhakken**. Zijn jullie, jongeren én jeugdwerkers, er klaar voor om 'naar buiten' te stappen met de verzuchtingen? Om een politiserende actie op te zetten, goed wetende dat actie meestal ook reactie met zich meebrengt?

Over die mogelijke reacties meer in het hoofdstuk over macht en tegenmacht.

VRAAG 4 HOE GAAN WE DEZE KWESTIE POLITISEREN? WAT? WIE? WAARTOE? HOE?

WAT?

Ga je in de eerste plaats een bepaald onrecht zichtbaar maken? Of doe je ook voorstellen om de problematiek vooruit te helpen? Of begin je zelf met een kleinschalige, alternatieve oplossing?

WIE?

Ga je als groep of organisatie alleen aan de slag? Of ga je op zoek naar medestanders?

Ongetwijfeld zijn er ook andere organisaties met dezelfde thematiek bezig. Bondgenootschappen kunnen dus heel zinvol zijn. Zonder het netwerk Mind the Gap zou het voor **Betonne Jeugd** onmogelijk zijn om te komen tot een inloophuis of een nachtopvang voor jongeren. Zonder het brede netwerk van Gentse sociale organisaties zou Jong Gent in Actie nooit de manifestatie **Geen kind op straat** kunnen realiseren hebben. Zonder coalitie tussen elf Antwerpse jeugdwerkingen geen **J100**. "Als collectief wegen we harder op het beleid van de stad dan als individuele organisatie. We lopen minder kans om tegen elkaar uitgespeeld te worden en zijn beter beschermd tegen mogelijke 'verdeel en heers' strategieën", aldus Filip van de J100.

Al brengen bondgenootschappen ook altijd vragende mee. Zelfs als je hetzelfde standpunt deelt, zit niet iedereen inhoudelijk en/of strategisch op dezelfde lijn. Er zijn afspraken nodig over de manier waarop beslissingen genomen worden, over taakverdeling, ... Maar een breder platform geeft vanzelfsprekend meer slagkracht, zeker als je weerstand verwacht zodra je publiek gaat.

WAARTOE?

Welk doel hoop je te bereiken?

- Welke haalbare doelen wil je op **korte termijn** nastreven?
- Zijn er **langetermijndoelen** waarvan je weet dat ze er niet meteen gaan komen, maar die je wel in het vizier wil houden?
- Je kan ook stilstaan bij wat je **minimaal** wil bereiken om van een geslaagde actie te spreken.
- Of bij wat 'in een ideale wereld' de **maximale** uitkomst zou kunnen zijn.

De Taskforce Wonen was een minimaal kortetermijndoel waar de actievoerders van **Geen kind op straat** het belang van inzagen. Maar de daklozentelling van 2021 en de 404 Gentse kinderen op straat bewijzen dat de meeste langetermijndoelen nog lang niet gehaald zijn, integendeel.

Hetzelfde verhaal bij **Betonne Jeugd**. Het inloophuis en de nachtopvang voor jongeren zijn minimale doelen waar ze nu vol hun schouders achter zetten. Maar het einddoel is geen dakloze jongeren meer in Antwerpen en dat zal meer structurele ingrepen vragen van de Vlaamse en stedelijke overheden.

Spontaan denken we bij het formuleren van doelen aan **concrete veranderingen** in het beleid, of het nu gaat om een overheid of een instelling, lokaal of nationaal. Maar doelen kunnen ook gericht zijn op medeburgers en de publieke opinie. Of op regels en structuren. Of op beeldvorming. Ze kunnen zeer lokaal zijn, of zeer globaal zoals bij de klimaatcrisis.

Het zwartboek rond **interimwerk** waarmee de KAJ-jongeren naar beleidsmakers en naar de media gestapt zijn, is een goed voorbeeld. Het proces startte met talloze individuele gesprekken

tussen jeugdwerkers en interimjongeren waarin de vanzelfsprekendheid van wat hen overkwam en de zelfverwijten werden doorbroken. Toen ze nadachten aan wie ze in eerste instantie hun verhaal wilden doen, kozen ze – een beetje verrassend voor de jeugdwerkers – voor hun ouders en vrienden.

Politiserende processen zijn vaak gelaagder dan 'veranderingen eisen van het beleid'. Doelen dus ook.

Spontaan denken we aan concrete veranderingen in het beleid. Maar doelen kunnen ook gericht zijn op de publieke opinie. Of op regels en structuren. Of op beeldvorming.

HOE?

Dat hier vele opties open liggen, las je al eerder in het hoofdstuk 'Op de bres! Maar hoe?'.

- Kies je voor een lange aanloop van **bewustmaking**, zoals de **KAJ-jongeren**?
- Wil je vooral de kwestie **zichtbaar maken**? En dus een breder publiek bewustmaken van de thematiek, zoals **Betonne Jeugd** wil doen met de realisatie van een film?
- Ga je **verandering eisen**, zoals JGIA deed met hun actie **Geen kind op straat**?
- Of wil je ook '**verandering doen**', zoals de jongeren in Menen die zelf **fitnessstoestellen** gingen bouwen?

Verandering eisen kan ook nog op heel veel manieren: je kan vooral de **dialogo** opzoeken, of je kan – voorzichtig of resoluut – de **confrontatie** aangaan. Professionals en organisaties hebben

vaak de neiging eerst te bekijken of dialoog iets kan opleveren, terwijl jongeren uit ongeduld misschien eerder voor de tweede optie zullen kiezen. Maar ook dan zijn er nog grote verschillen: een 'brave' petitie of een 'stoutere' manifestatie? Een open brief in lokale media of een sit-in voor het stadhuis? Of een hashtag op sociale media?

Vaak wisselen dialoog en confrontatie elkaar af. Met hun straatactie en alle media-aandacht zetten de actievoerders van **Geen kind op straat** het conflict meteen op scherp. De woonproblematiek werd op die manier een centraal thema bij de gemeenteraadsverkiezingen. Maar die fase werd gevolgd door overleg met de stad en een fase van dialoog in de Taskforce Wonen. Dit voorbeeld toont hoe macht opbouwen meestal niet op één moment door één activiteit gebeurt, maar vaak het resultaat is van een lang proces waarin politiserende acties afwisselen met stappen onder de radar.

Een vraag die hier ook steevast opduikt is de volgende: wat met **media**?

Ongetwijfeld heb je zelf **eigen (sociale) media** om je actie te versterken. Een website, facebook, instagram, TikTok, enz...

Daarnaast kan je **externe media** aanspreken. Vroeger ging dat over kranten, radio en televisie, die een persbericht kregen in de hoop dat ze de actie wat aandacht gaven. Vandaag zijn de opties ook hier natuurlijk veel breder. Eens je er in slaagt viraal te gaan, ben je vertrokken. In het hoofdstuk over online activisme zagen we mooie voorbeelden van de kracht van een **hashtag**.

VRAAG 5 HOE HOUDEN WE JONGEREN AAN HET STUUR?

“ Het is een moeilijk evenwicht. Als ik eerlijk ben, heb je soms momenten van 'nu moet ik hier iets doen', 'nu ga ik wat sturen'.

ELLEN, VZW JONG

Deze uitspraak van de begeleidster van het project **Onzichtbaarheid** vat samen hoe moeilijk het is om jongeren bij elke fase van het politiserend proces te betrekken en tegelijk het doel niet uit het oog te verliezen. We kunnen wel degelijk spreken van een delicate evenwichtsoefening.

Bij elk van vorige vragen hoort dus nog een extra vraag:

- De aanzet en het gevoel van onrecht kwamen misschien wel van de jongeren (stap 1),
- maar lukt het om de problemen niet te formuleren 'voor' hen, maar 'samen met' hen (vraag 2)? Zijn ze inhoudelijk betrokken bij de analyse van het probleem?
- Staan ze er helemaal achter om publiek te gaan, goed wetende dat actie mogelijk ook tot negatieve reacties kan leiden (vraag 3)? Wat is voor hen haalbaar en veilig?
- Welke rol spelen ze in de concrete uitvoering (vraag 4)?

Zeker als je met een **brede coalitie** werkt, is het niet evident om jongeren een centrale plaats te geven. **Geen kind op straat** werd een actie gedragen door heel wat sociale organisaties. Hoewel dat betekende dat er heel wat vergaderd moest worden, probeerde Jong Gent in Actie haar jongeren zo maximaal mogelijk te betrekken. Als het kon door iemand uit de groep mee te

nemen naar de vergadering, als het niet kon door achteraf uitvoerig terug te koppelen.

Verderop in dit boek lees je een verhaal uit Gerardsbergen, **Niet zo chill met de politie**. Op een bepaald moment was de jeugdopbouwwerker gedwongen om het proces volledig in handen te nemen. De politie wilde enkel met hem in gesprek gaan. Toch bleef hij bij elke stap de jongeren opzoeken om hen te vertellen wat er gezegd was en hun mening te vragen.

Tijdens een **J100-top** zijn het de jongeren zelf die het woord nemen. Zodra er gekozen is wie gaat spreken, wordt een voorbereidingstraject van 3 of

4 momenten opgezet. Alles wordt overlopen: wat ze willen weten, welke vragen ze willen stellen, ...

Bijkomend aandachtspunt: hoe zorg je ervoor dat jongeren en kinderen uitdrukkelijk zelf in beeld blijven, zelfs als er tijdens een publieke actie mogelijk **camera's** gaan zijn? Kan iemand van hen het woord nemen? De pers te woord staan? Hoe bereid je hen daarop voor? Hoe bescherm je hen achteraf, bijvoorbeeld op sociale media?

Bij de actie **Geen kind op straat** werd de keuze gemaakt om kinderen en jongeren vooraan te laten lopen tijdens de manifestatie, maar werd de trajectbegeleidster van JGIA aangewezen als woordvoester.

“ Vroeger was ik een onzeker meisje. Ik stond niet sterk in mijn schoenen. Maar door deel te nemen aan de J100, durf ik nu te praten. Ik durf zelfs met politici te spreken en ze tegen te spreken. Dat is belangrijk, want politici kennen onze leefwereld en onze problemen niet. Vroeger spraken ze over ons, over de jeugd van tegenwoordig, over hangjongeren. Dankzij de J100 praten ze nu soms met ons. Dat is een belangrijke stap.

FATIHA, DEELNEEMSTER J100

“ In de J100 kunnen we thema's bespreken waar we alle dagen mee worden geconfronteerd, maar waar op school geen ruimte voor is. Denk aan drugs, etnisch profileren of de plek van meisjes in de publieke ruimte. Op de J100 kunnen we ons hart luchten. Ik heb er geleerd om duidelijk te maken waar ik voor sta en waar ik voor wil staan. De J100 is superleuk, maar het is niet om te lachen. Sommige onderwerpen moeten echt worden besproken. Ik zet me al lang in voor jongeren in de stad en de J100 geeft me veel kansen. Ik hoop dat het project nog 100 jaar blijft bestaan want sommige onderwerpen zoals racisme zullen nooit weggaan. Ik hoop dat mijn kinderen en kleinkinderen er ook hun frustraties kunnen uiten.

HAFSA, DEELNEEMSTER J100

OP ZOEK NAAR MIGRATIE-ERFGOED

We voegen nog een extra voorbeeld toe waarbij jongeren helemaal aan het stuur zitten. Sinds 2020 liggen Turkse muziekcassettes uit de jaren 70 en 80 tentoongesteld in een vitrinekast van het **Gentse Stadsmuseum STAM**. Ze zijn de allereerste maar meteen ook de enige objecten die getuigen over de migratiebewegingen die de stad mee getekend heeft. Vandaag hebben 4 op 10 Gentenaars een migratieachtergrond.

“Dit klopt niet”, was de reactie van Ercan Cesmeli, oprichter van de Turks-Gentse zelforganisatie Burgerplicht tijdens een rondleiding. Erkenning van migratie in erfgoed is geen kwestie van tegemoetkoming, maar van democratie. Als het STAM zich wil profileren als een ‘broedplaats voor democratie’ en een forum voor discussie over het verleden, moet er wat veranderen. Als het de bedoeling is het collectief geheugen van alle Gentenaars een plek te geven, dan horen daar ook verhalen en objecten over migratie bij. Dat gaat over erkenning en representatie.

Vrijwilligers van Burgerplicht discussieerden verder, samen met medewerkers van het museum. Wat meteen opviel was dat heel wat jongeren erg gemotiveerd waren om mee denken, maar tegelijk ook erg zoekende naar hun eigen migratieverleden. Op zoek naar ‘Verborgen Stads-geschiedenissen’ voor een ander STAM-project had migratiehistorica Tina de Gendt dezelfde ervaring met Turkse jongeren.

“ Ik wil nu de vragen beantwoord zien waar ik heel mijn jeugd mee geworsteld heb, zodat mijn kinderen ze niet meer hoeven te stellen. Waarom ben ik hier geboren? Hoe zijn mijn grootouders hier terecht gekomen?

JONGERE MET TURKSE ACHTERGROND

De neuzen wezen in dezelfde richting en de tijd was rijp voor een traject met jongeren. Met als einddoel een volwaardige plek voor **migratie-erfgoed** in een zaal van het STAM. Musea hebben tal van ‘participatieve instrumenten’ om samen te werken met ‘doelgroepen’, van toolkits tot gast-curatorschap. Maar uit vrees voor een gebrek aan eigenaarschap van de jongeren kozen de museummedewerkers voor de ‘**onderhandelingsmethode**’ die historica Tina De Gendt ook al toepaste in haar project.

“ Wat is migratie-erfgoed? Er is geen kader en er zijn nauwelijks experts. Het is aan de jongeren om betekenissen te geven aan objecten. Er zijn discussiemomenten tussen jongeren onderling en met een stuurgroep. Objecten kunnen van kast 1 (aangeleverd door jongeren) doorschuiven naar kast 2 (ter discussie) en tenslotte kast 3 (zeker op te nemen).

We evalueren samen en kijken of dit geheel het grotere verhaal kan vertellen.

COÖRDINATOR ERFGOEDCEL GENT

Het belang van echte erkenning kan moeilijk overschat worden in dit verhaal. Heel wat jongeren met migratieachtergrond groeien op met het gevoel geen vat te hebben op hun toekomst. Welke plek mogen zij hebben in onze samenleving? Met deze en andere prangende vragen over identiteitsvorming gaan jongerenwerkers elke dag aan de slag. Een zaal met migratie-erfgoed lijkt misschien niet veel, maar voor duizenden jongeren die er jaarlijks in schoolverband naartoe gaan om

over ‘hun geschiedenis’ te leren, is de boodschap wel duidelijk: je bent geen anomalie, je bent niet alleen en je bent niet de eerste. Dit museum is er niet alleen voor jou, het is ook over en van jou.

Inmiddels staat het team voor het allereerste traject klaar: de jongeren van jeugdhuis Posküder zijn aanzet. Als eersten zullen zij mee bepalen wat migratie-erfgoed wordt. Dit is symbolisch enorm belangrijk. **Het traject loopt met hen, en niet over hen.** Hun noden, dromen en visies krijgen een plek.

In het oog te houden: zaal 9 van het STAM.

www.stamgent.be/nl_be/nieuws/migratie-musea-muziek-en-cassettes

